

Боярчук М. В.,*аспірант кафедри цивільного права**Національного університету «Одеська юридична академія»**ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-6528-7133>*

ОСОБЛИВОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ СУРОГАТНОГО МАТЕРИНСТВА ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ СПОЛУЧЕНИХ ШТАТІВ АМЕРИКИ

Анотація. Стаття присвячена проблематиці сурогатного материнства у світі, оскільки підходи держав істотно різняться: від повної заборони (Швейцарія, Німеччина, Іспанія, Франція, Греція, Норвегія) до легалізації й комерційного використання (Індія, Україна). Сполучені Штати Америки займають унікальне місце, адже не мають єдиного національного законодавства з цього питання: регулювання здійснюється на рівні окремих штатів, що створює правову мозаїку від повної легалізації до заборони й кримінальної відповідальності. Історія американського сурогатного материнства бере початок зі справи «Малюк М» (1985), яка викликала широкий резонанс та призвела до заборони в ряді штатів, проте розвиток технологій штучного запліднення й поширення гестаційного сурогатного материнства відновили практику, зробивши США одним із центрів світового сурогатного туризму. Найпривабливішим осередком є Каліфорнія, де завдяки ліберальному підходу, розвиненій судовій практиці та закріпленню принципу «намірів батьків» у правозастосуванні сформувалася найбільш сприятлива система для майбутніх батьків, включаючи іноземців та представників ЛГБТ-спільноти.

Разом із тим, американська модель має низку суттєвих проблем. По-перше, сурогатне материнство в США є одним із найдорожчих у світі, що формує нерівність доступу та сприяє експлуатації соціально вразливих жінок. По-друге, відсутність єдиного федерального закону зумовлює колізії між штатами, де одна й та сама угода може визнаватися легітимною або ж недійсною. У деяких штатах (Нью-Йорк, Мічиган, Вашингтон, округ Колумбія) діють навіть кримінальні санкції за укладення договорів сурогатного материнства. Попри спроби каліфорнійського законодавця врегулювати сферу (закон 2013 року), законодавство орієнтоване переважно на захист майбутніх батьків, тоді як сурогатні матері залишаються без належних соціальних та фінансових гарантій.

Узагальнюючи, можна відзначити, що досвід США демонструє як переваги, так і ризики фрагментарного правового регулювання сурогатного материнства. З одного боку, країна стала центром міжнародного сурогатного туризму завдяки громадянству за народженням, сучасній медицині та правовим гарантіям для замовників. З іншого – неврегульованість на федеральному рівні, високі витрати й відсутність системного захисту сурогатних матерів створюють ризики комерціалізації жіночого тіла та порушення принципів соціальної справедливості.

Ключові слова: зобов'язання, договір, сурогатний туризм, комерціалізація, репродуктивні технології, правове регулювання, зарубіжний досвід.

Постановка проблеми. Деякі країни, включаючи Швейцарію, Німеччину, Іспанію, Францію, Грецію та Норвегію, забороняють сурогатне материнство, інші, такі як Індія та Україна,

активно намагаються розглядати можливість комерційного сурогатного материнства. На відміну від будь-якого з цих підходів, Сполучені Штати Америки (далі – США) не мають однієї національної позиції щодо сурогатного материнства.

Стан дослідження. Фактично, у США немає національних законів чи правил, що стосуються сурогатного материнства [9, с. 425]. Натомість кожен із п'ятдесяти штатів має свій власний підхід до сурогатного материнства, причому деякі штати підтримують комерційне сурогатне материнство, а інші забороняють усі його види [13, с. 507, 528].

Мета статті полягає у дослідженні проблематики правових особливостей регулювання сурогатного материнства у США та з'ясування специфіки підходів різних штатів до цієї практики.

Виклад основного матеріалу. З 1985 року стосунки у США з комерційним сурогатним материнством нестабільні. У 1985 році сумнозвісна та суперечлива справа «Малюки М» у Нью-Джерсі, здавалося, сигналізувала про смерть сурогатного материнства в США. Справа «Малюки М» стосувалася традиційної домовленості про сурогатне материнство, за якою сурогатна мати, Мері Бет Вайтхед, уклала контракт з подружжям Стернів на запліднення за певну плату. Мері Бет Вайтхед виношувала дитину для Стернів і погодилася відмовитися від усіх батьківських прав після народження дитини, хоча була біологічною родичкою дитини. Вайтхед змінила свою думку в міру прогресування вагітності та відмовилася віддавати дитину Стернам. Це призвело до свого роду мильної опери, в якій Вайтхед переховувалася разом з Малюком М. Навіть після того, як Малюка М було знайдено, почалася тривала судова тяганина. Справа «Малюки М» завершилася тим, що Стернам було надано опіку над Малюком М, а Вайтхед отримала право на побачення. Експерти передбачали, що ця справа стала початком кінця сурогатного материнства. Після цієї справи Нью-Йорк і Нью-Джерсі повністю заборонили комерційне сурогатне материнство [10, с. 415].

Хоча справа дитини М викликала обурення серед громадськості, сурогатне материнство процвітає в останні роки в деяких штатах завдяки поширенню гестаційного сурогатного материнства. У випадку гестаційного сурогатного материнства жінку, яку раніше називали «сурогатною матір'ю», оскільки використовувалася її власна яйцеклітина, тепер зазвичай називають «гестаційним носієм» [4, с. 187]. Носій вагітності по суті здає свої органи майбутнім батькам у оренду, і в неї імплантується ембріон (створений шляхом екстракорпорального запліднення матеріалом майбутніх батьків або донорськими гаметами). Деякі розглядають цю комерційну угоду про сурогатне материнство як форму комерціалізації жіночих тіл, оскільки сурогатна мати бере гроші за оренду своїх органів.

Для багатьох, як не дивно, США є центром сурогатного туризму, особливо штати, що дружньо ставляться до сурогатного материнства, такі як Каліфорнія. Коли думаєш про міжнародне сурогатне материнство, типовий сценарій полягає в тому, що пара з більш заможної країни, такої як США чи Англія, подорожує до менш заможної країни, такої як Індія, щоб сурогатна мати народила дитину від їхнього імені за нижчою ціною та, як вважається, меншим регуляторним клопотом. Хоча такий сценарій є поширеним на швидкозростаючому ринку сурогатного материнства, США також стали міжнародним напрямком для сурогатного материнства [10 с.415]. Наразі жоден регуляторний орган не відстежує точно, скільки іноземних батьків замовляють сурогатних дітей у США. Нещодавні звіти свідчать про те, що ця практика становить зростаючу частину ринку сурогатного материнства в країні. Деякі агентства в Каліфорнії приблизно зазначають, що половина їхніх нещодавніх сурогатних пологів була здійснена іноземними батьками [10 с.441].

Існує багато причин, чому виникла ця тенденція. По-перше, США надають громадянство при народженні для дитини, народженої в США, незалежно від країни походження батьків дитини [14, с. 443]. Тому, на відміну від деяких країн, таких як Індія, де угоди про сурогатне материнство призвели до народження дітей без громадянства, таких як Бебі Манджі [16, с. 15], діти, народжені в Америці, є громадянами США. Крім того, багато штатів дозволяють комерційне сурогатне материнство, а деякі штати дозволяють неодруженим або особам з нетрадиційною орієнтацією (ЛГБТ) бути майбутніми батьками. Багато людей шукають угоди про сурогатне материнство в США, оскільки такі угоди є незаконними в їхніх рідних країнах, або їм (особливо ЛГБТ) заборонено брати участь в угодах про сурогатне материнство в їхніх рідних країнах. Крім того, деякі обирають США, оскільки вважають, що вони мають технологічно досконалішу систему охорони здоров'я з передовими методами лікування безпліддя та високоякісною медичною допомогою для сурогатних матерів порівняно з такими країнами, як Індія.

Однак, режим сурогатного материнства в США має також кілька негативних аспектів. По-перше, він є одним з найдорожчих у світі. Сурогатне материнство є дорогим у США, оскільки зазвичай кожна сторона, що бере участь у домовленості про сурогатне материнство, отримує гроші.

Ще однією проблемою сурогатного материнства в США є неузгодженість законів, що існують щодо нього, навіть між штатами, розташованими лише за кілька миль один від одного. Кожен штат створює свій власний режим сімейного права, що призводить до п'ятдесяти різних визначень того, хто є батьком, і які правила існують щодо того, чи є сурогатне материнство законним чи незаконним. Якщо між штатами виникає колізія законів, зазвичай переважну силу має закон штату, де проживає та народжує сурогатна мати. Тому зазвичай угоди про сурогатне материнство договірно визначають, що сурогатна мати не може подорожувати під час вагітності для пологів, щоб забезпечити сприятливе для неї законодавство штату. Такі типи договірних угод були визнані судами багатьох штатів.

Як уже було сказано, підхід США до сурогатного материнства є суперечливим, оскільки кожен штат вирішує, як ставитися до сурогатного материнства та послуг туристів, що займаються дослідженням безпліддя, у межах своїх кордонів. Хоча комерційне сурогатне материнство прийнятне в багатьох штатах, деякі штати все ще вважають цю практику незаконною [11, с. 609] Се-

ред цих штатів деякі запроваджують кримінальні санкції, а інші просто відмовляються виконувати домовленості про комерційне сурогатне материнство [12, с. 895–896]. Наприклад, Нью-Йорк визнав усі угоди про сурогатне материнство недійсними, такими, що не підлягають виконанню, та такими, що суперечать державній політиці штату, незалежно від їхнього комерційного чи альтруїстичного характеру. Через шість років після справи Baby M Нью-Йорк заборонив комерційне сурогатне. Тим не менш, Верховний суд Нью-Йорка нещодавно постановив, що генетична мати, яка використовувала гестаційного носія, може вписати своє ім'я у свідоцтво про народження своєї дитини [10, с. 418]. Це, у поєднанні з нещодавніми законодавчими зусиллями щодо дозволу сурогатного материнства, може сигналізувати про те, що Нью-Йорк починає пом'якшувати заборону на сурогатне материнство.

Деякі штати забороняють усі види сурогатного материнства. Окрім Нью-Йорка, до них належать Делавер, Індіана, Луїзіана, Мічиган, Небраска, Північна Дакота та Вашингтон, округ Колумбія. Аризона та Індіана визнають усі угоди про сурогатне материнство недійсними. Округ Колумбія, Нью-Йорк та Мічиган не лише оголошують угоди про сурогатне материнство недійсними, але й накладають кримінальні та/або цивільні покарання. Деякі штати відмовляються виконувати угоди про сурогатне материнство, навіть якщо вони були укладені в штатах, де вони є законними. Інші, такі як Флорида, Нью-Гемпшир, Теннессі, Техас, Юта та Вірджинія, дозволяють виконувати угоди про гестаційне сурогатне материнство лише за умови, що передбачувані батьки перебувають у шлюбі. Каліфорнія, Невада та Іллінойс мають закони про сурогатне материнство, які не вимагають, щоб передбачуваний батько/мати перебував/була одружений/одружена. Деякі штати – Флорида, Нью-Гемпшир, Техас, Юта та Вірджинія – також вимагають, щоб майбутні батьки мали медичну потребу в сурогатному материнстві. Така вимога не дозволяє ЛГБТ-особам звертатися за сурогатним материнством у цих штатах, хоча це може змінитися з визнанням одностатевих шлюбів у більшій кількості штатів. На національному рівні «не існує єдиного федерального законодавства, яке регулює законність або можливість виконання комерційних договорів про сурогатне материнство», тому... «закони окремих штатів дуже різняться» [5, с. 300–301].

Є ще кілька штатів, які також вважаються сприятливими для сурогатного материнства, такі як Іллінойс та Невада. Невада нещодавно прийняла новий закон про гестаційне сурогатне материнство [9, с. 425]. Закон, який стосується лише гестаційного сурогатного материнства, дозволяє вказувати будь-яких передбачуваних батьків у свідоцтві про народження. Однак Невада не дозволяє отримувати оплату за послуги сурогатних матерів, тому майорімовірно, що вона стане місцем для сурогатного материнства.

Крім того, лише кілька штатів – Каліфорнія, Джорджія, Коннектикут, Міннесота та Арканзас – дозволяють парі або самотній особі, якщо вони не є генетично пов'язаними з дитиною, мати свої імена у свідоцтві про народження без повного усиновлення [7, с.450]. Окрім цього, Каліфорнія має інші гарантії захисту для майбутніх батьків, що також робить її сприятливим штатом для комерційного сурогатного материнства.

Каліфорнія має найбагатшу судову практику та історію сурогатного материнства в США і часто вважається «столицею сурогатного материнства» країни. Каліфорнія має один

з найбільш юридично дозволених підходів до сурогатного материнства порівняно з іншими штатами [1, с.805]. На відміну від Індії та України, а також інших країн, які конкурують за залучення майбутніх батьків як туристів, що займаються дослідженням безпліддя, ліберальна політика Каліфорнії, схоже, не спрямована на залучення іноземних або внутрішньодержавних майбутніх батьків. Натомість, суди та законодавчі органи Каліфорнії, схоже, більше зацікавлені в тому, щоб дозволити майбутнім батькам усіх типів – самотнім, літнім чи неодруженим – брати участь у процесі сурогатного материнства. Однак, оскільки політика Каліфорнії захищає майбутніх батьків більше, ніж у багатьох інших штатах, і безумовно більше, ніж в інших країнах, майбутні батьки з інших штатів та інших країн шукають Каліфорнію як місце для сурогатного материнства.

У США Каліфорнія має давню історію сурогатного материнства. Завдяки розвиненій системі сурогатного материнства, вона сприймається як привабливий міжнародний варіант сурогатного материнства для тих, хто може дозволити собі високу вартість сурогатного материнства в США. Режим сурогатного материнства в Каліфорнії базується на її версії Закону про єдине батьківство (UPA), який кодифікований у Сімейному кодексі Каліфорнії (§ 7600) і у багатій судовій практиці, що тлумачить даний закон [2].

У Каліфорнії було опубліковано багато рішень щодо сурогатного материнства. Справа Джонсон проти Калверта, найвпливовіша справа про сурогатне материнство в США, була справою, що відбулася в Каліфорнії в 1993 році, в якій було встановлено важливість наміру в рамках угоди про сурогатне материнство. Справа Джонсон проти Калверта стосувалася угоди, за якою сурогатній матері мав бути імплантований ембріон, виготовлений з органів передбачуваних батьків [18]. Суд постановив, що намір сторін на момент укладення угоди був вирішальним фактором у визначенні того, хто має бути законним батьком. Суд заявив: «Жінка, яка укладає угоду про гестаційне сурогатне материнство, не здійснює своє власне право робити прокреативний вибір; вона погоджується надавати необхідну та надзвичайно важливу послугу без будь-яких очікувань, що вона виховуватиме отриману дитину як свою власну» [8]. Це був знаковий випадок в історії сурогатного материнства в США, який допоміг громадськості почуватися впевненіше, що майбутні батьки не віддадуть своїх дітей сурогатній матері, яка змінила свою думку.

Справа «Шлюб Баззанки» (*In re Marriage of Buzzanca*) була ще однією важливою справою в Каліфорнії, оскільки вона дозволяла майбутнім батькам бути генетично не пов'язаними з дитиною. В останні роки суд Каліфорнії також зіткнувся з питанням юридичного та природного батьківства в одностатевих стосунках, встановивши, що жінки, а також чоловіки, не можуть відмовитися від батьківської відповідальності. У справі *KM v. EG* суд розглянув батьківські права та обов'язки жінки щодо дитини, народженої в лесбійських стосунках.

Як показують ці випадки, Каліфорнія має добре розвинений законодавчий акт щодо сурогатного материнства вже кілька десятиліть. Однак, закон Каліфорнії про сурогатне материнство набув чинності лише з січня 2013 року, після сумнозвісного інциденту, коли адвокати, що спеціалізуються на справах сурогатного материнства, скористалися недоліками законів Каліфорнії про сурогатне материнство [10, с. 431].

Законодавча історія цього законопроекту цікава тим, що він був розроблений у лютому 2011 року як комплексний новий закон, що регулює допоміжні репродуктивні технології, задовго до того, як було розкрито скандал з продажем дітей сурогатним материнством. На той час це був тридцятичотиристорінковий законопроект, який регулював усі аспекти допоміжної репродуктивної терапії, включаючи вимогу проходження майбутніми батьками оцінки психічного здоров'я. Якби цей початковий законопроект був прийнятий, це стало б величезною зміною в США, які часто називають Диким Заходом у допоміжній репродуктивній технології через відсутність регулювання загалом порівняно з іншими країнами. Оскільки законопроект був настільки широким та нав'язливим, багато партій знайшли привід лобіювати проти нього, і здавалося, що він помре. Пізніше його було скорочено з тридцяти чотирьох сторінок до двох сторінок для матері. По суті, закон кодифікує чинне законодавство Каліфорнії, яке вже визнає дійсність домовленостей про гестаційне сурогатне материнство та батьківські відносини, що випливають з цих угод.

Крім того, законодавство уточнює значення терміну «передбачуваний батько» У законі зазначається, що розділ 7690(с) Сімейного кодексу Каліфорнії передбачає, що «передбачуваний батько» – це «особа, одружена чи неодружена, яка виявляє намір бути юридично зобов'язаною як батько дитини, народженої в результаті допоміжних репродуктивних технологій». Визначення «передбачуваного батька» як «особи», незалежно від того, чи «одружена вона чи неодружена», змінює традиційні уявлення про те, хто є батьком, мінімізуючи потенціал для дискримінації щодо самотніх або неодружених передбачуваних батьків та одностатевих домашніх партнерів [18].

Хоча Каліфорнійський закон має добрі наміри, він не заходить достатньо далеко, щоб реально покращити комерційні домовленості про сурогатне материнство. На жаль, хоча закон і захищає неодружених майбутніх батьків, у новому законодавстві немає захисту для сурогатних матерів. Сурогатні жінки реєструються, щоб виносити чиясь дитину з фінансових причин. Багатьох сурогатних матерів немає. Це можна розглядати як ситуацію, коли бідніші жінки експлуатуються багатшими батьками заради їхньої репродуктивної здатності. Ці сурогатні матері потребують захисту, щоб зробити комерційне сурогатне материнство більш морально прийнятною практикою. У законодавстві немає фінансового захисту для сурогатних матерів. Наприклад, якщо агентства сурогатного материнства збанкрутують, як це сталося в минулому в Каліфорнії, немає положення про те, що сурогатна мати все одно отримуватиме оплату. Закон міг би вирішити це питання, включивши положення, яке вимагатиме від агентств заздалегідь надавати ескроу-рахунки для сурогатних матерів акредитованим третім сторонам для захисту від такої ситуації.

Крім того, було б похвально мати відкрите спілкування між сурогатними матерями та майбутніми батьками. Якби законодавство вимагало, щоб імена майбутніх батьків не приховувалися від сурогатних матерів, це надало б додатковий захист сурогатним матерям.

Також у Каліфорнії немає обмежень щодо фінансових ресурсів сурогатних матерів. Щоб уникнути примусового прийняття рішень, Каліфорнія могла б обмежити фінансові стимули від транзакцій. Відповідно до цього, жінкам, які отримують державну допомогу, не повинно бути дозволено бути сурогатними матерями.

Висновки. Отже, проблемою сурогатного материнства в США є неузгодженість законів, що існують щодо нього, навіть між штатами. Хоча в Каліфорнії існує закон про сурогатне материнство, який кодифікує чинне законодавство, він не є дуже глибоким. Якби законодавці дійсно хотіли захистити всі сторони угоди про сурогатне материнство, законодавство мало б містити положення, що стосуються захисту сурогатних матерів та міжнародних туристів, що займаються пошуком фертильності. Без таких положень існує реальне занепокоєння, що репродуктивні можливості сурогатних матерів продаються тому, хто запропонує найвищу ціну, без захисту самих сурогатних матерів. Враховуючи дисбаланс сил та фінансових можливостей між сторонами, такий захист необхідний для вирівнювання умов гри.

Література:

1. ARSHAGOUNI P. G. Be fruitful and multiply, by other means, if necessary: the time has come to recognize and enforce gestational surrogacy agreements. *DePaul Law Review*, 2022, Vol. 61, No. 3, pp. 799–847.
2. ASRM (American Society of Reproductive Medicine). Frequently asked questions about infertility. 2015. URL: www.asrm.org/awards/index.aspx?id=3012
3. DAAR J. California surrogacy bill reacts to lawyer bad acts. *Harvard Petrie-Flom Center Bill of Health (blog)*, 2012, September 12. URL: blogs.law.harvard.edu/billofhealth/2012/09/17/california-surrogacy-bill-reacts-to-lawyer-bad-acts
4. DE VITO A. E. Establishing and rebutting maternity: why women are at a loss despite the advent of genetic testing. *Albany Law Review*, 2021, Vol. 74, pp. 1873–1907.
5. Drabiak K., Wegner C., Fredland V., Helft P. R. Ethics law, and commercial surrogacy: a call for uniformity. *The Journal of Law, Medicine and Ethics*, 2017, Vol. 35, No. 2, pp. 300–309.
6. Hartocollis A. And surrogacy makes three. *New York Times*, 2014, February 19. URL: www.nytimes.com/2014/02/20/fashion/In-New-York-Some-Couples-Push-for-Legalization-of-Compensated-Surrogacy.html?_r=0
7. Hofman D. L. Mama's baby, daddy's maybe: a state-by-state survey of surrogacy laws and their disparate gender impact. *William Mitchell Law Review*, 2019, Vol. 35, No. 2, pp. 449–468.
8. LI S. Chinese couples come to U.S. to have children through surrogacy. *Los Angeles Times*, 2012, February 19. URL: articles.latimes.com/2012/feb/19/business/la-fi-china-surrogate-20120219
9. Margalit Y. In defense of surrogacy agreements: a modern contract law perspective. *William and Mary Journal of Women and the Law*, 2024, Vol. 20, No. 1, pp. 423–468.
10. Mohapatra S. Stateless babies & adoption scams: a bioethical analysis of international commercial surrogacy. *Berkeley Journal of International Law*, 2022, Vol. 30, No. 2, pp. 412–450.
11. Morrissey J. F. Lochner, Lawrence, and Liberty. *Georgia State University Law Review*, 2021, Vol. 27, No. 3, pp. 609–672.
12. Palmer T. L. The winding road to the two-dad family: issues arising in interstate surrogacy for gay couples. *Rutgers Journal of Law and Public Policy*, 2021, Vol. 8, No. 5, pp. 895–917.
13. Patton B. A. Buying a newborn: globalization and the lack of federal regulation of commercial surrogacy contracts. *UMKC Law Review*, 2020, Vol. 79, No. 2, pp. 507–534.
14. Price P. J. Stateless in the United States: current reality and a future prediction. *Vanderbilt Journal of Transnational Law*, 2023, Vol. 46, pp. 443–514.
15. Scott E. S. Surrogacy and the politics of commodification. *Law and Contemporary Problems*, 2019, Vol. 72, pp. 109–146.
16. Smerdon U. R. Crossing bodies, crossing borders: international surrogacy between the United States and India. *Cumberland Law Review*, 2008–2009, Vol. 39, pp. 15–85.
17. Surrogacy Source. Agency fees and surrogate mother costs. 2014. URL: www.thesurrogacysource.com/ip_fees.htm?type=Intended%20Parent
18. Vorzimer A., Randall, D. California passes the most progressive surrogacy bill in the world. *Path 2 Parenthood (blog)*, 2013. URL: www.path2parenthood.org/blog/california-passes-the-most-progressive-surrogacy-bill-in-the-world

Boiarchuk M. Features of the regulation of surrogacy under the legislation of the United States of America

Summary. The article is devoted to the issue of surrogacy in the world, since the approaches of states differ significantly: from a complete ban (Switzerland, Germany, Spain, France, Greece, Norway) to legalization and commercial use (India, Ukraine). The United States of America occupies a unique place, as it does not have a single national legislation on this issue: regulation is carried out at the level of individual states, which creates a legal mosaic from complete legalization to prohibition and criminal liability. The history of American surrogacy begins with the “Baby M” case (1985), which caused a wide resonance and led to a ban in a number of states, however, the development of artificial insemination technologies and the spread of gestational surrogacy have revived the practice, making the USA one of the centers of global surrogacy tourism. The most attractive center is California, where, thanks to a liberal approach, developed judicial practice and the consolidation of the principle of “parental intentions” in law enforcement, the most favorable system for future parents has been formed, including foreigners and representatives of the LGBT community.

However, the American model has a number of significant problems. First, surrogacy in the USA is one of the most expensive in the world, which creates inequality of access and contributes to the exploitation of socially vulnerable women. Second, the lack of a single federal law leads to conflicts between states, where the same agreement can be recognized as legitimate or invalid. In some states (New York, Michigan, Washington, District of Columbia) there are even criminal sanctions for concluding surrogacy agreements. Despite the California legislator's attempts to regulate the field (2013 law), the legislation is focused mainly on protecting future parents, while surrogate mothers remain without proper social and financial guarantees.

In summary, it can be noted that the US experience demonstrates both the advantages and risks of fragmented legal regulation of surrogacy. On the one hand, the country has become a center of international surrogacy tourism thanks to citizenship by birth, modern medicine and legal guarantees for customers. On the other hand, lack of regulation at the federal level, high costs and lack of systemic protection of surrogate mothers create risks of commercialization of the female body and violation of the principles of social justice.

Key words: obligation, contract, surrogacy tourism, commercialization, reproductive technologies, legal regulation, foreign experience.

